

י"ד בכסלו תשע"ו, 26.11.2015

גיליון מס' 485

פרשת וישלח *

היות האדם לבדו

מאת הרב שמואל ריינר, ישיבת הקיבוץ הדתי

לפני זמן מה פגשתי חניכה שלי בעבר, ונזכרנו יחד בפעולה שהעברתי לפני שנים רבות. באותה פעולה דיברתי על הפסוק וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלֹת הַשָּׁחַר (לב, כה). אמרתי שהסיפור של יעקב מתאר את מצבנו הקיומי – נגזר עלינו להיות לבד עד עלות השחר, עד הגאולה. "מעשה אבות סימן לבנים". יעקב נותר לבדו מול שרו של עשיו ונאבק עימו, וכך גם אנחנו עומדים ונעמוד לבדנו מול אויבנו, ונמשיך בדרך זו אף על פי שאנחנו לבד.

פעולה זו נחקה בזיכרונה של אותה חניכה ובזיכרוני, כי היא נאמרה מדם ליבי. מעשה שהיה כך היה, אור ליום שישי י"ז בכסלו תשל"ו חדרו מחבלים לישיבת הגולן שהייתה אז ברמת מגשימים, ורצחו שלושה בחורים – תלמיד מיישיבת הגולן, מייק נדלר, ושני אורחים מיישיבת הר עציון, בנצי ליבוביץ ונחום פניגשטיין, ה' יקום דמם. כל אחד מהם קבע ברכה לעצמו בתורה ובמידות טובות. נחום היה חבר קרוב שלי, הדרכנו יחד ב"עזרא", שרתנו יחד בצבא. נחום הרשים אתי בחן והכנות שחברו בו יחדיו בבחינת "חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו". באותם הימים דיברנו רבות על דרכנו בחיים. רצח החברים זעזע אותי ואת חברי. האסון הנורא נטע בי תחושה קשה של בדידות. בדידות היא גזרת גורל. כנער צעיר הבנתי שאין ברירה אלא להשלים ולהמשיך את החיים באומץ. ההרגשה הזאת השתלבה יפה בפרשה שקראנו באותה שבת פרשת וישלח. אמירה זו שאמרתי קנתה שביתה אצל חניכים צעירים.

היום, ארבעים שנה אחרי, עולים בי הרהורים שאולי הייתי צריך לומר את הדברים אחרת.

וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ – אמר רבי אלעזר: שנשתייר על פניו קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה – לפי שאין פושטין ידיהן בגזל. (חולין צא ע"א)

פשוטו של המדרש אומר שיעקב השאיר דברים קטנים שעליהם לא ויתר, מפני שהיה אכפת לו מכל פרוטה ופרוטה. אני רוצה להציע מבט אחר. מדוע בשעה קשה כזו יעקב אינו מוותר על הדברים הקטנים? מפני שלכל אחד מאתנו יש משהו שהוא רק שלו, שהוא איננו רוצה ואיננו יכול לוותר עליו. הוא היה יכול לשלוח את אחד העבדים או המשרתים, ואפילו את אחד מבניו, אך כיון שאלו הפכים שלו, רק הוא זה שיעבור את מעבר יבוק לקחתם.

חווית הלבד יכולה להיות חוויה אחרת, בונה. המדרש קושר את "לבדו" הנאמר על יעקב ב"לבדו" הנאמר על הקב"ה: "וַיִּשְׁנֶבֶת ה' לְבָדּוֹ בַיּוֹם הַהוּא" (ישעיהו ב, יא). הנביא מדבר על עלינותו ונשגבותו המוחלטת של ה' מעל למציאות והשראתה, "בַּיִת, יַעֲקֹב לְכוּ וְנִלְכָה בְּאֹר ה'" (שם, ה).

פעמים רבות המנהיג הוא בודד. מנהיגים רבים הם לבד בתחילת דרכם, וכך גם ברגעים הגדולים והמשמעותיים בעשייה שלהם. בביוגרפיות של מנהיגים גדולים מתוארים רגעים קשים של בדידות כאשר הם, המנהיגים, נדרשים לקבל הכרעות הרות גורל. ברגעים אלו אין להם עם מי לחלוק החלטות. עם מי התייעץ משה כשהקים את אהלו מחוץ למחנה? פעמים

רבות, כאשר אנו רוצים לפעול ולקדם דברים, אנחנו לבד. אולי דווקא בגלל בדידותו של המנהיג יש מי שהולך בעקבותיו. בדידות זו איננה בהכרח רגע של אימה. היא יכולה להיות שעה משמעותית, שבה אדם יוצר דבר גדול שלמחרת ישפיע על החברה כולה.

היום הייתי אומר את הדברים אחרת. אמנם יש מחיר לבדידות, אך הבדידות יוצרת ייחודיות, הבדידות יכולה לשחרר מאופנות, ולהציג דבר חדש. דווקא במקום הזה ניתן ליצור יצירה תרבותית, רוחנית וחברתית בלתי תלויה.

שמעתי פעם מחברי הרב יהודה גלעד שקרליבך באחד משיריו, התיך לניגון אחד את שני הפסוקים הללו – "ויותר יעקב לבדו" ו"ונשגב ה' לבדו". יש אמירה מנחמת בחיבור הזה. הבדידות איננה סיבה לייאוש – היא יכולה להיות הזדמנות להעצמה וליצירה. הרציפות שאנו יוצרים בין "לבדו" של הבורא ללבד שלנו מעצבת מחדש את הפכים הקטנים שלנו במבט אחר. היא מעצימה אותם, הופכת אותם לפכים גדולים ששורעים בין ארץ לשמים. היא הופכת את האימה והחרדה שמלווים את הלבד לחוויה מלאת הוד והדר למרות האינטימיות שבה.

כיום, כעבור ארבעים שנה, אני חושב מה היה אילו הבחורים שנרצחו בפיגוע היו איתנו. באותם הזמנים לא חשפנו איש בפני רעהו את הפכים הקטנים שלנו, אף על פי שבוודאי לכל אחד מאיתנו היו הפכים הקטנים שלו. לא ידעתי מה היו פכיו הקטנים של נחום הי"ד, אבל אני בטוח שהיום הם היו גדולים ומשמעותיים.

חבל על דאבדין.

* לעילוי נשמת נחום פניגשטיין, מייק נדלר ובנצי ליבוביץ, שנרצחו בחצר בית המדרש בישיבת הגולן, כסלו תשל"ו.

הרב שמואל ריינר. מראשי ישיבת הקיבוץ הדתי שבמעלה גלבוע. גר במצפה נטופה.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il